

Krystian Soliński

Jubileusz sześćdziesięciolecia działalności harcerstwa na Warmii i Mazurach : sprawozdanie z sesji

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 3, 459-461

2005

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Krystian Soliński

Jubileusz sześćdziesięciolecia działalności harcerstwa na Warmii i Mazurach Sprawozdanie z sesji

Jubileusz sześćdziesięciolecia działalności Związku Harcerstwa Polskiego na Warmii i Mazurach stał się okazją do zorganizowania przez Komisję Historyczną Warmińsko-Mazurskiej Komendy Chorągwi ZHP im. Grunwaldu sesji naukowej. Konferencja odbyła się 15 października 2005 r. w sali sesyjnej olsztyńskiego ratusza. W obradach wzięli udział przedstawiciele kilku pokoleń działaczy harcerskich. Z referatami i komunikatami wystąpili instruktorzy ZHP oraz pracownicy Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego. Jako pierwszy zabrał głos naczelnik ZHP hm. Wiesław Maślanka, który podkreślił wagę tego spotkania w gronie, w którym można nie tylko wspominać, ale też planować przyszłość. Zdaniem naczelnika wartości towarzyszące ruchowi harcerskiemu od blisko stulecia w pełni odpowiadają obecnym oczekiwaniom społecznym wobec ZHP. Harcmistrz Maślanka oraz komendant warmińsko-mazurskiej chorągwi dokonali wręczenia odznaczeń i wyróżnień zasłużonym instruktorom i instruktorom.

Obrady otworzyła i prowadziła działaczka Komisji Historycznej dr Halina Płocha z UWM. W słowie wstępnym zaapelowała o przekazywanie komendzie chorągwi wszelkich pamiątek dotyczących działalności harcerstwa na Warmii i Mazurach. Następnie zaprezentowała pierwszy referat zatytułowany „Związek Harcerstwa Polskiego na Warmii i Mazurach w latach 1945–1949”. Przedstawiając genezę powstania struktur ZHP na terenie byłych Prus Wschodnich po zakończeniu działań wojennych, zwróciła uwagę na szczególną rolę, jaką odegrali członkowie Zrzeszenia Akademickich Kręgów Starszoharcerskich „Kuźnica”, którzy już na przełomie lat 1941 i 1942 podjęli przygotowania do pracy na Warmii i Mazurach. Osoby te objęły ważne funkcje w obydwu komendach chorągwi powstałych w Okręgu Mazurskim jesienią 1945 r. Prelegentka przypomniała główne kierunki działań Związku aż do włączenia ZHP do ZMP jako Organizacji Harcerskiej. W podsumowaniu dr Płocha zaznaczyła, że harcerstwo w pierwszych latach powojennych w pełni zdało egzamin i w dużej mierze przyczyniło się do odbudowy ziemi olsztyńskiej.

Kolejny referat „Postanie i działalność Harcerskiej Organizacji Podziemnej „HOP-Iskra” wygłosił mgr Andrzej Puliński. Wystąpienie to zostało oparte na materiałach olsztyńskiego WUBP oraz na wspomnieniach założyciela i przywódcy „Iskry” Wiesława Kazberuka. Zdaniem referenta HOP powstała we wrześniu 1947 r. i działalność prowadziła nieprzerwanie do lutego 1950 r. Była organizacją ogólnopolską, a na terenie województwa olsztyńskiego liczyła sto osiemdziesiąt osób, w tym siedemdziesiąt pięć zaprzysiężonych. Mówca zaprezentował imponujące struktury „Iskry”. Poza utworzonymi przez Kazberuka na obszarze całego kraju nielegalnymi hufcami i chorągwiemi konspiracyjne harcerstwo dysponowało również sądem polowym i komisją rewizyjną. Z wywodów prelegenta wynikało, że HOP była potężną organizacją, stawiającą sobie za cel walkę z ustrojem społeczno-politycznym powojennej Polski.

Kolejną część sesji stanowiła projekcja popularyzatorskiego filmu poświęconego HOP pt. *Harcerska sprawa*¹. W ten sposób uczestnicy konferencji mogli zapoznać się z interesującym materiałem ikonograficznym dotyczącym „Iskry”, jak również wysłuchać kilku ciekawych relacji członków tajnego harcerstwa.

Po przerwie z kolejnym referatem zatytułowanym „Działalność Organizacji Harcerskiej ZMP w województwie olsztyńskim (1950–1955)” wystąpił hm. Jan Laskowski. Zaznaczył on, że zmiany ideowe, programowe i w metodyce pracy harcerskiej w latach 1949–1950 miały charakter rewolucyjny, a ich celem było podporządkowanie harcerstwa ZMP i zerwanie ze skautingiem. Prelegent dość szczegółowo omówił wprowadzenie nowej symboliki organizacyjnej oraz scharakteryzował działalność Wydziału Harcerskiego Zarządu Wojewódzkiego ZMP. Podkreślił, że Organizacja Harcerska stała się masowa, gdyż drużyny istniały w zasadzie we wszystkich szkołach siedmioklasowych i należało do nich około 70% dzieci w wieku harcerskim. Hm. Laskowski dokonał oceny pracy OH, wskazując zarówno na jej pozytywne, jak i negatywne rezultaty. Przede wszystkim zaś doszedł do wniosku, iż nie było możliwe zapewnienie masowej organizacji dziecięcej odpowiedniej liczby kadry instruktorskiej, dobrze przygotowanej metodycznie, a także czującej potrzebę pracy z dziećmi i widzącej w tej działalności formę samorealizacji.

Autorka następnego referatu dr Aldona Zakrzewska z UWM w wystąpieniu pt. „Działalność organizacyjna i wychowawcza Chorągwi Warmińsko-Mazurskiej ZHP w latach 1956–1966” skupiła się na przedstawieniu składu kadrowego oraz głównych przedsięwzięć harcerskich w wymienionym okresie. Omówiła przyjęty w grudniu 1962 r. interesujący trzyletni program działania chorągwi. W trzech punktach zakładał on: budzenie szacunku dla polskości i ludowych tradycji Warmii i Mazur, łączenie osobistej perspektywy życiowej z perspektywami rozwoju środowiska oraz angażowanie zespołów harcerskich w realizację zasady wyrównywania życiowej pozycji społecznej dzieci z różnych środowisk. Podsumowując rozważania, prelegentka przypomniła bardzo ważne wydarzenie w życiu Chorągwi Warmińsko-Mazurskiej ZHP, jakim było nadanie jej imienia „Grunwaldu”. Miało to miejsce 15 lipca 1966 r. na Polach Grunwaldzkich. W opinii mówczynie powyższy fakt stał się dowodem zaszczytnego wyróżnienia oraz wyrazem uznania społeczeństwa dla osiągnięć w pracy społecznej i wychowawczej.

Następny referat zatytułowany „Działalność programowo-wychowawcza Warmińsko-Mazurskiej Chorągwi ZHP im. Grunwaldu w latach 1989–2004” przedstawiła dr Monika Maciejewska z UWM. Autorka omówiła najnowszy okres historii chorągwi, przy czym zaznaczyła, że największym optymizmem napawa ją fakt, iż harcerstwo na Warmii i Mazurach przystosowuje się do nowych czasów. Opierając się na tradycyjnych wartościach potrafi jednocześnie dobrać takie formy i sposoby pracy, które w dalszym ciągu są interesujące dla młodzieży. ZHP wykazuje umiejętności połączenia przeszłości z teraźniejszością i przyszłością, tradycji z postępowaniem technicznym i cywilizacyjnym, przez co, ewoluując, dorasta do zmieniającego się świata. Prelegentka dodała, że tworzenie ciekawych stron internetowych i wykorzystywanie poczty elektronicznej nie tylko usprawnia wewnętrzną przepływ informacji, ale zwiększa również konkurencyjność oferty programowej dla dzieci i młodzieży.

W kolejnym wystąpieniu pt. „Społeczno-wychowawcza rola wielkich przedsięwzięć regionalnych Chorągwi Warmińsko-Mazurskiej na przykładzie akcji: Perkoz, Kormoran, Bezdroża i Agroregion” mgr Krystyna Dublaszewska z UWM przedstawiła genezę i przebieg czterech operacji programowych. Ich celem było poszukiwanie form angażowania dzieci i młodzieży w sprawy ważne

¹ *Harcerska sprawa*, scenariusz i realizacja Krzysztof Wołoczko, producent: Grupa Filmowa „Kontakt” na zlecenie programu II TVP, 1998.

dla regionu, takie jak rozwój turystyki czy integracja ze społecznością lokalną. Trzy pierwsze akcje chorągwiane odbyły się w latach 1959–1961, natomiast Harcerska Operacja „Agrorregion” trwała aż sześć lat – od roku 1974 do 1980. O jej popularności wśród młodzieży decydował sposób realizacji poszczególnych zadań, nastawiony na samorządność zespołu i inicjatywę jednostki. Drużyny i zastępy same decydowały o podjęciu określonych działań. Referentka dodała również, że cele operacji (związane z turystyką, ochroną środowiska, aktywizacją w dziedzinie rolnictwa i leśnictwa) były tak skonstruowane, że pozwalały na tworzenie partnerskich stosunków w relacjach dorosłe społeczeństwo – młode pokolenie. Harcerze nawiązywali kontakty z instytucjami, urzędami i zakładami pracy. W nagrodę otrzymywali świadectwa współpartnerstwa, złote plakietki agrorregionu i proporce operacji.

Siódmy referat, zaprezentowany przez hm. Barbarę Bogdańską-Pawłowską pt. „Grunwald – tradycja harcerstwa polskiego”, stanowił omówienie wydarzeń, w wyniku których z inicjatywy komendy warmińsko-mazurskiej chorągwi w 1991 r. doszło do powstania Ogólnopolskiego Ruchu Programowo-Metodycznego – Wspólnota Drużyn Grunwaldzkich. Autorka ukazała też stan organizacyjny i metody działania Wspólnoty. Mówiła o corocznych ogólnopolskich zlotach harcerzy na polu bitwy, jak również o funkcjonowaniu Sejmików Drużyn Grunwaldzkich, które sprawują najwyższą władzę w Ruchu. Spotkania organizowane z okazji kolejnych rocznic bitwy grunwaldzkiej to nie tylko wielkie patriotyczne manifestacje. Podczas ich trwania w drużynach następuje podsumowanie śródrocznej realizacji zadań grunwaldzkich, nadawane są tytuły i odznaki grunwaldzkie oraz odbywają się różnego rodzaju konkursy, warsztaty i festiwale. Pod koniec wystąpienia prelegentka zwróciła uwagę na zbliżającą się sześćsetną rocznicę bitwy, będącą dla Ruchu wielkim grunwaldzkim wyzwaniem. Wspólnota podjęła już pierwsze prace w celu przygotowania obchodów jubileuszowych.

W ostatniej części konferencji wygłoszono trzy komunikaty. Autorka pierwszego z nich pt. „Wychowanie patriotyczne w ZHP” mgr Anna Truszczyńska mówiła o uniwersalnym i niezmiennym kanonie wartości harcerskich, zapisanym w prawie i przyrzeczeniu harcerskim oraz w kształtowanej przez ponad dziewięćdziesiąt lat kulturze organizacji. Przedstawiając drugi komunikat pt. „Harcerstwo Warmii i Mazur w Operacji Bieszczady – 40” hm. Maria Gotczenia opowiedziała o działalności członków chorągwi warmińsko-mazurskiej podczas obozów letnich w stancy w Wetlinie w latach 1974–1980. Podkreśliła duży wkład pracy harcerzy na rzecz regionu bieszczadzkiego. Autorem trzeciego komunikatu pt. „Działalność Wojskowego Kręgu Instruktorskiego ZHP przy COSSUjE w Olsztynie” był dr Jan Siemionek z UWM. Mówca nie skorzystał z nagłośnienia, przez co treść wystąpienia dla pozostałych na sali kilkunastu uczestników sesji mogła okazać się niezrozumiała.

Po próbie zainicjowania dyskusji obrady podsumowała i zamknęła dr Halina Płocha. Podziękowała referentom oraz zaproszonym gościom za udział w spotkaniu.